

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016—2019

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016 (HE 30/2015 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 5.11.2015.

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016—2019 (VNS 1/2015 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 23.10.2015.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- kansliapäällikkö Harri Pursiainen, liikenne- ja viestintäministeriö
- yhteyspäällikkö Teppo Leinonen, Etelä-Savon maakuntaliitto
- liikenneinsinööri Pekka Kokki, Keski-Suomen liitto
- edunvalvontapäällikkö Jouni Koskela, Pirkanmaan liitto
- yhteysjohtaja Sami Laakkonen, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- liikennesuunnittelupäällikkö Petri Suominen, Uudenmaan liitto
- johtaja Laura Kuistio, Liikennevirasto
- apulaisjohtaja Riitta-Liisa Vuorela, Viestintävirasto
- johtaja Jouni Karjalainen, Destia Oy
- toimitusjohtaja Kimmo Rahkamo, Fenniarail Oy
- toimitusjohtaja Suvi Rihtniemi, HSL Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä
- toimitusjohtaja Pekka Möttö, OnniBus.com Oy
- yhteiskuntasuhde- ja ympäristöjohtaja Otto Lehtipuu, VR-Yhtymä Oy
- toimitusjohtaja Lauri Kivinen, Yleisradio
- johtava asiantuntija Tiina Haapasalo, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- toimitusjohtaja Paavo Syrjö, Infra ry
- edunvalvontapäällikkö Pasi Hovi, Linja-autoliitto
- toiminnanjohtaja Matti Koistinen, Pyöräliitto

Valiokunnan lausunto LiVL 4/2015 vp

- toimitusjohtaja Iiro Lehtonen, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
- toiminnanjohtaja Pekka Aalto, Suomen Paikallisliikenneliitto
- toimitusjohtaja Nina Raitanen, Suomen Tieyhdistys

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- liikenne- ja viestintäministeriö
- Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Finnair Oyj
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Suomen Taksiliitto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Liikenneverkko

Liikenneverkon merkitys kansalaisille, suomalaiselle elinkeinoelämälle ja koko yhteiskunnalle on valtava, ja sen vuoksi yli puolet hallinnonalan määrärahoista on varattu liikenneverkon ylläpitoon ja kehittämiseen.

Perusväylänpito

Valtioneuvoston selonteon mukaan perusväylänpidon rahoitusta on tarkistettu vuosina 2017—2019 korjausvelan kasvun estämiseksi. Kärkihankerahoitusta kohdistetaan perusväylänpidon korjausvelan vähentämiseen vuosina 2016—2018 yhteensä 600 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi kehyksissä on liikkumatilaa vielä nimeämättömille hankkeille yli 300 miljoonaa euroa, joista suurin osa vuosille 2018 ja 2019.

Valiokunta pitää hyvänä, että vuoden 2016 talousarvioesityksessä perusväylänpidon määrärahat säilyvät muuttumattomina ja että korjausvelan kasvun pysäyttämiseen on tämän lisäksi varattu 100 miljoonaa euroa. Valiokunta kantaa kuitenkin huolta siitä, että suurta korjausvelkaa ei voida vähentää ja että ainoana uutena kehittämishankkeena on Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen. On hyvä, että aikaisemmin päätetyt hankkeet saatetaan loppuun. Valiokunta kuitenkin katsoo, että tulee myös harkita uusia rahoitusmuotoja, jotka mahdollistaisivat uusien hankkeiden toteuttamisen. Tällöin tulee myös tarkastella hankkeiden kokonaishinnan muodostusta sekä mahdollisesti esimerkiksi EU:sta saatavaa rahoitusta. Uusien korvaavien hankkeiden sijaan on myös syytä harkita vaihtoehtoina parannushankkeita, joilla voidaan parantaa jo olemassa olevaa verkostoa.

Yksityistiet

Yksityisteiden merkitys on suuri esimerkiksi metsän hoidolle sekä metsä- ja biotalouden toimintaedellytyksistä huolehtimiselle. Valiokunta kiinnittääkin tässä yhteydessä huomiota siihen, että

Valiokunnan lausunto LiVL 4/2015 vp

myös alemmanasteisesta tieverkostosta on pidettävä huolta maan asuttuna pitämisen ja talouden kehittämisen kannalta.

Lentopaikkojen rakentaminen ja ylläpito

Lentoliikenne on olennainen osa Suomen sisäistä liikennejärjestelmää, ja sekä kotimaisilla että kansainvälisillä lentoyhteisillä on ratkaiseva merkitys henkilöliikenteen ulkomaanyhteyksien, paikallisten yritysten toiminnan ja matkailuelinkeinon kannalta. Lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon tarkoitettua määrärahaa (momentti 31.10.41) voidaan käyttää Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien, kuten nykyisten Mikkelin ja Seinäjoen lisäksi suunnitelmien mukaan myös Lappeenrannan lentoaseman, toiminta- ja investointimenoihin. Valiokunta pitää tärkeänä, että määräraha on vähintään esitetyn suuruinen.

Ostopalvelut

Joukkoliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen on talousarvioesityksessä varattu 84 474 000 euroa. Noin 15 miljoonan euron määrärahavähennys vaikuttaa junaliikenteen osalta sekä kaukoliikenteeseen että lähiliikenteeseen. Junien lähiliikenteen palvelujen ostoon siitä on varattu 5 940 000 euroa, mikä on 3 160 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2015. Tämän johdosta VR-yhtymä Oy vähentää ostopalveluna suoritettavaa lähiliikennettä niillä osuuksilla, joista liikenne- ja viestintäministeriö on ilmoittanut, ettei se enää tilaa liikennettä näille osuuksille. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan melkein kaikille osuuksille saadaan korvaava joukkoliikenne järjestettyä.

Valiokunta pitääkin tärkeänä, että joukkoliikennettä kehitetään suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti kantaen huolta kokonaisuudesta ja siitä, että koko maa säilyy asuttavana. Tämän vuoksi on tärkeää, että uskottava korvaava liikenne saadaan järjestettyä ilman katkoksia. Korvaavaa liikennettä suunniteltaessa on hyvä tarkastella myös digitaalisia palveluja hyödyntäviä kaikkia liikennemuotoja kattavia järjestelmiä. Näiden palvelujen kehittäminen tukee myös kansantaloutta digitalisointikärkihankkeen puitteissa ja mahdollisesti myös viennin kehitystä.

Taksiliikenne

Valiokunta on tarkastellut myös taksiliikennettä osana ostopalveluita ja pitää tärkeänä, että eri liikennemuotojen ostoliikenne saadaan yhteensovitettua. Synergiaetuja voidaan saada, kun tarkastellaan kokonaisuutena eri ostajatahojen toimintaa ja eri määrärahojen perusteella suoritettavaa ostopalvelua. Taksiliikennettä on suunnitteilla kehittää, ja valiokunta korostaa tässä yhteydessä, että tulee mahdollistaa kaikkien liikennemuotojen yhteensopivuus esimerkiksi uusissa digitaalisissa sovelluksissa. Valiokunta kantaa huolta siitä, että taksiliikenteen kehittämistä tulee tarkoin harkita siten, ettei se lisää harmaata taloutta ja että kilpailu toteutuu yhtäläisin ehdoin. Tulee myös pitää huolta siitä, että turvallisia ja luotettavia taksipalveluita on kattavasti saatavilla kohtuullisin yhtäläisin hinnoin.

Valiokunnan lausunto LiVL 4/2015 vp

Viestintäpalvelut ja -verkot

Valiokunta korostaa, että viestintäpalveluihin ja -verkkoihin varattuja määrärahoja on seurattava ottaen huomioon Viestintäviraston keskeiset tehtävät tietoyhteiskunnan turvallisten toimintojen kannalta.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kattamiseksi olevan määrärahan suuruutta tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Talousarvioesityksen mukaan vuoden 2016 osalta luovutaan poikkeuksellisesti tarkistuksesta. Valiokunta toteaa, että leikkaus on nykytilanteen vuoksi välttämätön, ja katsoo, että tulee seurata Yleisradio Oy:n mahdollisuuksia toteuttaa julkisen palvelun tehtävää myös ottaen huomioon molemmat kansalliskielet ja saamen kielen asema. Yleisradio Oy:n riippumaton toiminta on keskeistä koko media-alan toiminnalle, ja tämän vuoksi on tärkeää, että on asetettu parlamentaarinen työryhmä arvioimaan Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta.

Valiokunta on aikaisemmin mietinnössään LiVM 5/2015 vp — K 8/2015 vp korostanut Yleisradio Oy:n alueellisen toiminnan merkitystä ja Yleisradio Oy:n keskeistä roolia kotimaisen ohjelmatisällön tuottajana ja hankkijana. Valiokunta katsoo, että aluetoimitusten toiminnan ja ohjelmatuotannon jatkuminen on tärkeää samaten kuin kotimaisen indie-tuotannon säilyminen ohjelmistossa. On tärkeää, että parlamentaarinen työryhmä pitää esillä myös näitä näkökulmia tarkastellessaan Yleisradio Oy:n merkitystä demokratian, sananvapauden sekä viestinnän monipuolisuuden ja riippumattomuuden kannalta sekä arvioidessaan Yleisradio Oy:n asemaa ja sen merkitystä suomalaisilla mediamarkkinoilla.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Liikenne- ja viestintävaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 4.11.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen ps
varapuheenjohtaja Mikko Alatalo kesk
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Mats Löfström r
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk

Valiokunnan lausunto LiVL 4/2015 vp

jäsen Outi Mäkelä kok (osittain)
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jari Ronkainen ps (osittain)
jäsen Satu Taavitsainen sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker

Valiokunnan lausunto LiVL 4/2015 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIIDE

Perustelut

Hallituksen yhtenä liikennepoliittisena kärkenä on korjausvelan lyhentäminen parlamentaarisen korjausvelkatyöryhmän päätöksen mukaisesti, vaikka korjausvelkatyöryhmän asettamasta tavoitteesta jäädäänkin vuonna 2016. Haluamme korostaa, ettei hallitus liikennepoliitikassaan panosta väyläverkkoon kokonaisuutena kärkihankkeesta huolimatta. Hallitusohjelman ja Julkisen talouden suunnitelman (JTS) mukaan merkittävä osa korjausvelan kärkihankkeen rahoituksesta tulee hallituskaudella nimeämättömien kehityshankkeiden rahoituksen siirrosta perusväylänpitoon, mutta vaalikauden lopussa leikkaukset väyläverkon kehittämisestä kuitenkin ylittävät jo panostukset perusväylänpitoon. Tämä tarkoittaa käytännössä liikenneväylänverkon kehityksen pysähtymistä vaalikaudella. Mahdollisuus luoda investoimalla kasvua edistäviin merkittäviin liikennehankkeisiin menetetään. MAL-yhteistyö kuntien kanssa supistuu, vaikka asuntokaavoituksella on suuri merkitys kansalaisten talouteen myös välillisesti. Suunnitellut säästöt vain siirtävät kustannuksia tulevaisuuteen.

Toisena hallituksen liikennepoliitiikan kulmakivenä ovat kärkihankkeet, joissa mukana ovat vahvasti normien purkaminen ja usko markkinaehtoiseen kilpailuun. Hallitus onkin luvannut purkaa kilpailun esteitä ja keventää lupamenettelyjä monilla liikenteen ja viestinnän aloilla. Viitteitä hallituksen suunnitelmista on nähty jo juna- ja postiliikenteessä. Lisäksi kärkihankkeisiin kuuluva liikennekaari-uudistus tulee osaltaan mullistamaan tieliikennettä. Lakien ja talousarvion valmistelussa tulisi huomioida eri maakuntien eroavaisuudet, sillä puhtaan kilpailun ideologian riskinä on kilpailun keskittyminen ruuhka-Suomen valtaväylien kermankuorinnaksi samalla, kun harvaanasutuimpien alueiden liikenne kaatuu entistä voimakkaammin julkisesti tuettavaksi. Tämä taloudellisesti kestävämmän ratkaisun johtaa liikenne- ja viestintäpalveluiden keskittymiseen ja heikkenemiseen. Hallituksen olisi myös huolehdittava liikenteen kokonaisuusohjauksen säilymisestä julkisella vallalla, sillä markkinoille näin yhteiskunnan kilpailukyvyyn ja ympäristön kannalta tärkeää tehtävää ei saa ulkoistaa. Hallituksen on syytä muistaa valtionehtien olevan osa kansallisomaisuutta, jota ei saa tuhjata uudistustyössäkään.

Hallitusohjelman mukainen 15 miljoonan euron leikkaus julkisen liikenteen ostopalveluista on malliesimerkki säästöstä, jonka haittavaikutukset ylittävät moninkertaisesti saavutetun säästön. Korvaava bussiliikenne tai spekuloidut mahdollisuudet korvata lakkautettavat junavuorot markkinaehtoisella raideliikenteellä eivät vastaa nykyisen raideliikenteen tasoa. Varsinkin valtakunnallisesti harvinaisen poikittaisliikenteen välin Seinäjoki—Joensuu sekä vaikeasti muilla kulkuneuvoilla korvattavan Y-junan kohdalla leikkauspäätöksestä seuraa vaikeuksia maakuntien taloudelle, elinvoimaisuudelle ja kehittämiselle. Nykyinen hallitus leikkaa lisää maakuntien liikenteestä, vaikka edellistä hallitusta arvosteltiin voimakkaasti oppositiosta keskittämispoliitikasta liikenneasioissa, esimerkkinä metsäteollisuudelle merkityksellisten yksityisteiden tuen lisäleikkaukset hallituksen esityksessä.

Suomalainen mediakenttä jatkaa teknologiamurroksessa, ja uusien liiketoimintamallien kehittäminen vie aikaa. Valitettavasti talousarvioesityksen ainoa viestintäpoliittinen muutos heikentää Yleisradion rahoitusta ja riippumattomuutta. Hallituspuolueiden toiminta on rikkonut aiemmin

Valiokunnan lausunto LiVL 4/2015 vp
Eriävä mielipide 1

yhdessä sovittua toimintatapaa parlamentaariseen käsittelyä koskien Ylen asioita ja asemaa. Kuluvalle vuodelle parlamentaarisesti sovitun indeksijäädyn piti olla poikkeuksellinen ratkaisu, josta ei synny tapaa. Kuitenkin hallituspuolueet sopivat keskenään indeksin jäädyttämisestä myös ensi vuodelle. Lisäksi talousarvioesityksen ja JTS:n perusteella Ylen rahoituksen siirtämisestä valtiontalouden kehyksiin sekä indeksin jäädytyksestä koko vaalikaudelle on sovittu hiljaa jo hallitusneuvotteluvaiheessa. Vasta muutaman vuoden ikäisen Yleisradion rahoituksesta annetun lain periaatteet on hylätty. Parlamentaarisessa valmistelussa tehdyn lainsäädännön tulisi olla yhtä vaalikautta pitkäikäisempää. Toivoa paluusta kuitenkin lupaa liikenne- ja viestintäministeri Bernerin juuri perustama parlamentaarinen työryhmä.

Viestintäverkot ovat digitaalisessa maailmassa yhtä tärkeää infrastruktuuria kuin liikenneverkotkin. Siinä, missä hallitus investoi satojamiljoonia euroja vanhan liikenneverkon kunnostamiseen, Suomen viestintäverkkojen kehittämiseen ei panosteta. Esimerkiksi sähköisen viestinnän tietoturva ja yksityisyyden suojasta muiden tehtäviensä ohella vastaavan Viestintäviraston voimavarat eivät ole kehittyneet nopeasti kasvavan ja moninaistuvan sähköisen viestinnän tahdissa. Hallitus on unohtanut, että jos viestintäverkot eivät toimi, myös muu infrastruktuuri lakkaa toimimasta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 4.11.2015

Katja Taimela /sd
Suna Kymäläinen /sd
Satu Taavitsainen /sd
Jyrki Kasvi /vihr